

Neatkarīgā Rīta Avīze. - 17.01.2022

Bens Latkovskis

Vai vēl ir iespējams novērst karu Eiropā?

Чи можна ще запобігти війні в Європі?

Відбулися три окремі раунди переговорів Росія-США, Росія-НАТО та Росія-ОБСЄ, які, за словами автора, можна розглядати як одну з останніх спроб запобігти широкомасштабній війні в Європі за допомогою дипломатії. Автор підкреслює, що вторгнення Росії в Україну в будь-якому випадку порушить нинішню архітектуру міжнародної безпеки з досить непередбачуваними наслідками. Була версія, каже автор, що головною метою президента Росії В. Путіна було змусити Захід, а точніше США і президента Д. Байдена сісти за один стіл, поговорити з ним як з рівноправним партнером і це була загроза вторгнення в Україну, зараз усе вказує на те, що цілі ширші: відновити однозначне панування Росії в колишньому СРСР і політично знищити НАТО.
<https://neatkariga.nra.lv/komentari/bens-latkovskis/369247-vai-vel-ir-iespejams-noverst-karu-eiropa>

Pirms tam Krievijas ārlietu ministra vietnieks Aleksandrs Gruško apliecināja, ka “Krievija izmantos visu iespējamās līdzekļus, tajā skaitā militāros, lai reaģētu uz savu ārējo apdraudējumu”. NATO 2008. gada Bukarestes samita vienošanās par iespējamo tālāku NATO paplašināšanu Krievija uzskata par šādu apdraudējumu un pieprasa rakstiskas garantijas, ka NATO netiks paplašināts austrumu virzienā. Faktiski tiek pieprasīts denonsēt šo NATO vienošanos.

Aizvadītajā nedēļā notika trīs atsevišķi Krievijas - ASV, Krievijas - NATO un Krievijas - EDSO sarunu raundi, kurus var uzskatīt kā vienu no pēdējiem mēģinājumiem diplomātiskā ceļā novērst plaša mēroga karu Eiropā. Runa ir par iespējamo Krievijas iebrukumu Ukrainā, kas jebkurā gadījumā izjauks līdzšinējo starptautisko drošības arhitektūru ar gluži neprognozējamām sekām.

Gan paši sarunu dalībnieki, gan politiskie novērotāji ir vienprātīgi, ka visi trīs sarunu raundi beigušies bez jebkāda vērā ņemama rezultāta. Respektīvi, nav atrasts nekāds pavediens, par kuru vispār uzsākt kaut minimāla kompromisa meklējumus. Parasti, ja sarunās netiek atrasts nekas, par ko runāt, tad ir ļoti liela varbūtība, ka viena no pusēm apzināti nekādu kompromisu nemaz nevēlas sasniegt.

Ja kāda puse kompromisu sasniegt nevēlas, tad rodas jautājums - bet ko gan tā vēlas? Konkrētajā gadījumā “ultimātus” galdā liek Krievija. Ko tā grib? Tā grib pārveidot to starptautisko kārtību, kāda izveidojās pēc Krievijas (PSRS) zaudējuma Aukstajā karā. Krievija vēlas pārskatīt šī kara, ko atsevišķi komentētāji dēvē arī par Trešo pasaules karu, rezultātus un atgriezties pie tās kārtības, kura izveidojās pēc Otrā pasaules kara. Pie tā dēvētās Jaltas un Potsdamas kārtības ar stingri nodalītām ietekmes sfērām.

Krievija faktiski aicina norakstīt nebūtībā tās izmaiņas cilvēces domāšanā, kuras notikušas pēdējo simt gadu laikā, un atgriezties pie tās visai primitīvās lielvalstu loģikas, kura dominēja starptautiskajās attiecībās līdz Pirmajam pasaules karam - mēs dalām pasauli, un “mazajiem” nav te ko pa kājām maisīties. Ja paklausās Krievijas propagandu, tad tur šī ideja tiek translēta 24/7 režīmā tiešā tekstā. Mēs ar ASV noteiksim kārtību Eiropā, bet Āzijā un Āfrikā vēl arī Ķīnu pasauksim klāt. Visādas tur ukraīnas, kazahstānas vai pat polijas (nemaz nerunāsim par Latviju) nav vērts pat uzklaust. Tās nevar būt patstāvīgas figūras uz lielā ģeopolitiskā šaha galdiņa. Tie ir bandinieki, kurus kustina (un šādā veidā arī upurē) “lielie”.

Vai Rietumi (ASV) ir gatavi atjaunot šādu pasaules kārtību? Aizvadītās nedēļas sarunas liecina, ka vismaz pagaidām nav. Taču vēsture rāda, ka, ja viena puse ļoti nevēlas karu, tad tā ir gatava iet ļoti tālu. Tā ir gatava piekāpties, pat ejot uz acīmredzamiem pazemojumiem. Šo Rietumu vēlmi saglabāt

mieru par katru cenu cenšas izmantot Krievijas prezidents Vladimirs Putins, kurš ar visu savu uzvedību un rīcību (karaspēka koncentrēšana pie Ukrainas robežām, piektdienas kiberuzbrukums) liek saprast, ka viņam jau roka nenodrebēs, nospiežot kara uzsākšanas sprūdu.

Vēl pagājušā pavasarī vairums novērotāju uzskatīja, ka Putins vienkārši blefo, bet tagad šādas pārliecības ekspertu vidē vairs nav. Domas dalās - vieni joprojām uzskata, ka Putins taču nav traks un neuzsāks tik riskantu avantūru kā plašs iebrukums Ukrainā, kamēr citi norāda, ka pēc daudzajiem Krievijas agresīvajiem un nediplomātiskajiem izteikumiem manevra iespējas ir gandrīz vai izsmeltas un Putinam nemaz vairs nav īsti ceļa, pa kuru atkāpties.

Pavasarī un pat vēl rudenī pastāvēja versija, ka Putina galvenais mērķis ir piedabūt Rietumus, pareizāk sakot, ASV un prezidentu Džo Baidenu sēsties ar viņu pie viena saruna galda, runāt kā ar līdzvērtīgu partneri, un tieši šī mērķa sasniegšanai viņš izmanto iebrukuma draudus Ukrainā, bet tagad visas pazīmes liecina, ka mērķi ir plašāki - atjaunot Krievijas nepārprotamu dominanti bijušās PSRS telpā (ar tālāku mērķi - Austrumeiropā) un politiski iznīcināt NATO (pa starpu arī ES), pārvēršot to nesaskanīgā, savstarpēji pretrunīgā tukšrunāšanas kantorī.

Tā kā Ukrainā valda izteikts pret Krieviju vērsts noskaņojums, tur iekšpolitiskā veidā pie varas nekādi nevar nākt prokremliska valdība. Tādu Ukrainas vadību, kura apmierinātu Putina prasības, iespējams iesēdināt Kijevā tikai un vienīgi ar Krievijas tanku palīdzību. Līdz ar to nav iespējams nodrošināt Krievijas ietekmi Ukrainā citādi kā vien ar militāras akcijas (tas ir, kara) palīdzību.

Nemot to vērā, es pieslejos to novērotāju grupai, kura uzskata, ka iebrukums Ukrainai, visticamāk, tomēr būs. Tiesa, ja man būtu jāliek pašam sava nauda totalizatorā par šo jautājumu, tad censtos izvairīties no šādu likmju likšanas. Gan morāli ētisku apsvērumu dēļ, gan arī tāpēc, ka patiešām negribas ticēt, ka Putins ir tik ļoti aptracis, ka būtu gatavs iet uz tik neprātīgu avantūru.

Tomēr šādam notikumu attīstības scenārijam ir jāgatavojas, un būtu labi, ja Kariņa valdībai būtu izstrādāts detalizēts plāns, kā tādā gadījumā rīkoties. Kaut vai - ko darīt, kā izturēties pret ukraiņu bēgļiem, kuri lielā skaitā varētu meklēt patvērumu Eiropā?